

El femer electroquímic de Flix

DAVID SEGARRA

Fa pocs dies tots hem pogut saber que unes tres-centes mil tones de sediments contaminats jeuen tranquil·lament a la llera de l'Ebre. Metalls pesants, DDT, ftifenils policlorats (PCB), hexaclorobenzè i altres compostos s'acumulen en quantitats i concentracions úniques al món, segons ha destacat el sedimentòleg del CSIC Albert Palanques, un dels autors de l'informe científic. No cal dir –o potser sí– que són substàncies molt perilloses per a la salut. Tant, que la majoria formen part de l'anomenat Conveni d'Estocolm, un acord promogut recentment per l'ONU que compromet els països signants a aturar completament l'ús i emmagatzemament d'aquests compostos per intentar eradicar-los d'aquest planeta com abans millor.

Es tracta, doncs, d'un dels problemes ambientals més greus mai detectats a la Mediterrània. Però si la “descoberta” d'aquest immens femer subaquàtic sembla increïble i costa de pair, encara són més sorprenents algunes de les coses que s'han arribat a dir a l'entorn de tot el problema. De l'allau d'informacions vessades aquests dies crec que val la pena comentar algunes de les idees i actituds més peregrines i inquietants.

En primer lloc, hom assegura que els sediments estan confinats i ben immòbils al lloc de deposició. Per tant, els contaminants no s'han dispersat ni hi ha risc que ho facin. Els que diuen això ignoren –volgudament?– els estudis que porten a terme des de fa bastants anys un grup d'investigadors de la Universitat de Barcelona i del CSIC al delta de l'Ebre, on han trobat nivells significativament alts de contaminants en insectes, ocells, peixos i altres organismes. Els autors d'aquests treballs no tenen cap dubte de la procedència d'aquests tòxics (metalls pesants, PCB, hexaclorobenzè... els sona el nom d'alguna cosa?) que els animals acumulen de fa anys. Hi ha indicis molt clars, doncs, que els contaminants han tingut temps i riuades suficients per estendre's pel riu, pels ecosistemes i pels organismes, han entrat a les xarxes tròfiques i han contaminat els aliments. Sobretot alguns aliments, com ara els peixos i els mariscs.

“Es tracta d'un dels problemes ambientals més greus mai detectats a la Mediterrània. Però si la ‘descoberta’ d'aquest immens femer subaquàtic sembla increïble, encara ho són més algunes coses de les que s'han arribat a dir a l'entorn de tot el problema”

Algun dia caldrà explicar a l'opinió pública que menjar segons què té un cost, que no porta el mateix contaminant una pastanaga que un llobarro, o que xuclar el cap de les gambes implica fer un xarxup extra de mercuri que no va inclòs amb el preu del dinar...

En segon lloc, cal qüestionar la idea que ens volen fer empassar que “aquí no ha passat res”. Hem de recordar que Erquímia té un llarg historial de contaminació i d'efectes sobre la salut. Els anys vuitanta i noranta es van produir importants emanacions atmosfèriques d'hexaclorobenzè. Com a resultat, els científics de l'Institut Municipal d'Investigacions Mèdiques de Barcelona van detectar en la sang dels habitants del poble els nivells més alts d'hexaclorobenzè mai descrits en éssers humans. Cal dir, però, que fins ara no s'han detectat efectes gaire visibles sobre la gent. Ara bé, només cal posar el nom de Flix a Internet (els recomano que ho provin al directori especialitzat Pub Med, vegeu la web www.ncbi.nlm.nih.gov) per comprovar que el nom de la població és un referent epidemiològic internacional associat a compostos organoclorats de noms impronunciables.

En tercer lloc, els responsables de l'empresa Ercros insisteixen a dir que ells no han fet res punible. No han incomplert cap llei simplement perquè no n'hi havia cap, de llei. Amb aquest fantàstic argument s'arronsen d'espant-

lles i fan un posat discretament sorprès. “Què vol que li digui, jo?” semblen interrogar amb mirada de llàstima. Aquesta barreja de cinisme, barra i tàctica d'advocat és senzillament inadmissible. Que no hi hagi una base legislativa per perseguir l'empresa no vol dir que hagi actuat correctament. De moment porta una colla de decennis embrutant l'aigua sense que mai no s'hagi amoïnada per desenvolupar sistemes de descontaminació o de tractament que ens haurien estalviat el problema.

I això ens porta a la quarta qüestió digna d'astorament: ara resulta que “tothom” sabia que davant de Flix jeia enterat el major cementiri de residus tòxics del món. La Generalitat, la Confederació Hidrogràfica de l'Ebre (CHE), els ajuntaments, l'empresa Erquímia... Tots n'estaven assabentats. La Generalitat almenys des del 1996. La CHE i Erquímia se suposa que des de sempre. I llavors la pregunta és: i no pensaven fer-hi res?, ja els estava bé la situació? Pel que sembla ni l'anterior administració catalana ni Erquímia ni ningú tenien la intenció d'explicar-ho ni de posar-hi remei.

Finalment, però, s'ha fet el pas per explicar i encarar el problema. Esperem que aquesta actitud floreixi en els responsables de les nostres administracions i que de mica en mica es comencin a tenir presents els altres punts negres del país: els sediments ultracontaminats del riu Cinca al seu pas per Monsó, els fons negres del litoral de Barcelona (unes 600 hectàrees), les lleres del Llobregat i del Besòs, l'albufera de València i les llacunes litorals del delta de l'Ebre empastifades pel plom dels perdigons...

Aquests són alguns exemples de menor envergadura que el cas de Flix, però que mostren que hi ha diverses zones contaminades arreu de la nostra geografia, zones que “tothom” coneix, amb problemes documentats per una nombrosa documentació científica, però que romanen a l'espera que algú decideixi actuar.

Per on seguim?

David Segarra és biòleg